

ISSN (Print)2616-6887
ISSN (Online) 2617-605X

ВЕСТНИК
ЕВРАЗИЙСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

BULLETIN
of
L.N. GUMILYOV
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES.
TURKOLOGY Series

Серия **ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ.**
ТЮРКОЛОГИЯ

№ 2 (127)/2019

1995 жылдан бастап шығады
Founded in 1995
Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2019
Nur-Sultan, 2019
Нур-Султан, 2019

Бас редакторы
Нургазина Р.А.
с.ғ.д., проф. (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары
Бас редактордың орынбасары

Нечаева Е.Л., с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Әбішева М.М., т.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Редакция алқасы

Абжаппарова Б.Ж.	т.ғ.д. (Қазақстан)
Азмуханова А.М.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Түркия)
Әбдуалиұлы Б.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Әлібекұлы А.	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Әлиева С.К.	т.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Бирюков С.В.	с.ғ.д., проф. (Ресей)
Габдулина Б.А.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Грегори Глиссон	PhD д-ры, проф. (Германия)
Дәркенов К.Г.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Дронзина Т.	с.ғ.д., проф. (Болгария)
Дүйсембекова М.К.	с.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Жолдыбалына А.С.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Жолдасбекова А.Н.	с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Звонарева Л.У.	т.ғ.д., проф. (Ресей)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ирфан Шахзад	PhD д-ры (Пакистан)
Каиржанов А.К.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кайыркен Т.З.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кожирова С.Б.	с.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Конкобаев К.	ф.ғ.к., проф. (Қырғыз Республикасы)
Копежанова Д.Е.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Ласлу Марац	PhD д-ры, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехьяр	PhD д-ры (Иран)
Невская И.А.	PhD д-ры (Германия)
Нұрбаев Ж.Е.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Октай Танрисевер	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Оспанова А.Н.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Пунит Гаур	PhD д-ры, проф. (Индия)
Пауло Ботта	PhD д-ры, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	PhD д-ры (Қазақстан)
Сейт Али Авджу	PhD д-ры (Түркия)
Сомжүрек Б.Ж.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Тәштемханова Р.М.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хасрет Чомак	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Шаймердинова Н.Г.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Сәтпаев к-сі, 2, 349 б.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-434)

E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz/>

Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: Е.А. Изтелеуова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы.

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР, АЙМАҚТАНУ, ШЫҒЫСТАНУ, ТҮРКІТАНУ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМҚ

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде тіркелген. 25.05.18 ж. № 17125-

Ж -тіркеу куәлігі

Мерзімділігі: жылына 4 рет

Тиражы: 35 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1, тел.: +7(7172)709-500

(ішкі 31-434)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief

Roza Nurtazina

Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief

Yelena Nechayeva, Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)

Madina Abisheva, Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Bekzhan Abdualiuly	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Bibikhadisha Abzhapparova	Doctor of Historical Sciences (Kazakhstan)
Aiman Azmukhanova	Can. of Historical Sciences (Kazakhstan)
Akzhigit Alibekuly	Can. of Philology, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Saule Aliyeva	Can. of Historical Sciences, Prof (Kazakhstan)
Anar Somuncuoglu	Assoc.Prof. (Turkey)
Sergey Biryukov	Doctor of Political Sciences, Prof.(Russia)
Kurmangali Darkenov	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan)
Tatyana Dronzina	Doctor of Political Sciences, Prof.(Bulgaria)
Maira Dyussebekova	Can. of Political Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Bagysh Gabdulina	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Gregory Glisson	PhD, Prof. (Germany)
Hasret Çomak	PhD, Prof. (Turkey)
Shakir Ibrayev	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Irfan Shahzad	PhD (Pakistan)
Abai Kairzhanov	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Tursynkhan Kaiyrken	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Kadyraly Konkobayev	Can. of Philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Svetlana Kozhirova	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Danagul Kopezhanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
László Marác	PhD, Prof. (Netherlands)
Mandana Tishehyar	PhD in International Studies (Iran)
Irina Nevskaya	PhD (Germany)
Zhaslan Nurbayev	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan),
Aigerim Ospanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Oktay Tanrisever	PhD, Prof. (Turkey)
Punit Gaur	PhD, Prof. (India)
Paulo Botta	PhD, Prof. (Argentina)
Indira Rystina	PhD (Kazakhstan)
Seyit Ali Avcu	PhD (Turkey)
Baubek Somzhurek	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Raihan Tashtemkhanova	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Nurila Shaymerdinova	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Akbota Zholdasbekova	Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Alua Zholdybalina	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Lola Zvonareva	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Russia)
Zimonyi István	Prof. (Hungary)

Editorial address: 2, Satpayev str., of.349, Nur-Sultan city, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-434)

E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz/>

Responsible secretary, computer layout: Yelena Izteleuova

Bulletin of the L.N.Gumilyov Eurasian National University POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES. TURKOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of information and communication of Republic of Kazakhstan

Registration certificate No. 17125-Ж from 25.05.2018

Periodicity: 4 times a year

Circulation: 35 copies

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31-434)

© L.N.Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор
Нургазина Р.А.
д.полит.н., проф. (Казахстан)

Зам. главного редактора
Зам. главного редактора

Нечаева Е.Л., к.полит.н., проф. (Казахстан)
Абишева М.М., к.ист.н., доцент (Казахстан)

Редакционная коллегия

Абдуалиулы Б.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Абжаппарова Б.Ж.	д.ист.н. (Казахстан)
Азмуханова А.М.	к.ист.н. (Казахстан)
Алибекулы А.	к.ф.н., доцент(Казахстан)
Алиева С.К.	к.ист.н., проф. (Казахстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Турция)
Бирюков С.В.	д.полит.н., проф. (Россия)
Габдулина Б.А.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Грегори Глиссон	д-р PhD, проф. (Германия)
Даркенов К.Г.	к.и.н. (Казахстан)
Дронзина Т.	д.полит.н., проф. (Болгария)
Дюсембекова М.К.	к.полит.н., доцент (Казахстан)
Жолдыбалина А.С.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Жолдасбекова А.Н.	к.полит.н., проф. (Казахстан)
Звонарева Л.У.	д.ист.н., проф. (Россия)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ирфан Шахзад	д-р PhD (Пакистан)
Каиржанов А.К.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Кайыркен Т.З.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Кожирова С.Б.	д.полит.н., проф. (Казахстан)
Конкобаев К.	к.ф.н., проф. (Кыргызстан)
Копежанова Д.Е.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Ласлу Марац	д-р PhD, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехьяр	д-р PhD (Иран)
Невская И.А.	д-р PhD (Германия)
Нурбаев Ж.Е.	к.и.н. (Казахстан)
Октай Танрисевер	д-р PhD, проф. (Турция)
Оспанова А.Н.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Пунит Гаур	д-р PhD, проф. (Индия)
Пауло Ботта	д-р PhD, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	д-р PhD (Казахстан)
Сейт Али Авджу	д-р PhD (Турция)
Сомжурек Б.Ж.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Таштемханова Р.М.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Хасрет Чомак	д-р PhD, проф. (Турция)
Шаймердинова Н.Г.	д.ф.н., проф. (Казахстан)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, каб. 349

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-434)

E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz/>

Ответственный секретарь, компьютерная верстка: Е.А. Изтелеуова

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева.

Серия: ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ. ТЮРКОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан

Регистрационное свидетельство № 17125-Ж от 25.05.18 г.

Периодичность: 4 раза в год

Тираж: 35 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (вн.31-434)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

МАЗМҰНЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР

<i>Айтбаев Д.Е., Габдулина Б.А.</i> Үкіметтік емес сектордың мемлекет ісіне араласуының әлемдік тәжірибелері.....	10
<i>Арын Е.М., Арин Р.С.</i> Мемлекеттік орган мен қоғамның коммуникативті қатынасының институционалды негіздері: қалыптастырудың қазақстандық тәжірибесі.....	17
<i>Байсултанова К.Ш.</i> Қазіргі трансұлттық үдерістер және еліміздің ұлттық қауіпсіздігі.....	31
<i>Жанпейісова Қ.Д., Бюлегенова Б.Б., Габдулина Б.А.</i> Рухани жаңғыру процесіндегі қоғамның саяси мәдениетінің қалыптасуы мен дамуы.....	37
<i>Ли Ян</i> Шыңжаңдағы дін: тарих және қазіргі заман.....	45
<i>Насимов М.Ө.</i> Ұлттық сана және оның негізгі түсініктері.....	53
<i>Өтеғұлов О.Ж., Бюлегенова Б.Б., Шерьязданова Г.Р.</i> Ядролық баланс: таралу мен тежелу.....	61
<i>Тажибаяев Р.И.</i> АҚШ-тың Еуропа Одағына қатысты ұстанған саясаты.....	69

АЙМАҚТАНУ

<i>Мовкебаева Г.А., Бимагамбетова Ж.Т., Тоғузбаева А.К., Юрлова Д.А.</i> ЕО-ЕАЭС-СРЭБ: Еуразиялық кеңістіктегі энергетикалық саясатты дамытудағы акторлар мүдделері.....	86
<i>Шенин А.С., Оспанова А.Н., Изтелеуова Е.А.</i> АҚШ Ауғанстанда: Американдық истеблишменттегі ішкі консенсустық жоқтығы және түсініксіз перспективалар.....	93

ШЫҒЫСТАНУ

<i>Ахметова А.Т., Әлібекұлы А.</i> АСЕАН (ОШАЕА) мен Корея Республикасының экономикалық серіктестігі: даму үдерісі мен келешегі.....	99
<i>Еркін Ә.С., Абжаппарова Б.Ж.</i> Оңтүстік Кореяның сыбайлас жемқорлыққа қарсы «OPEN» бағдарламасы.....	109
<i>Ильясова З.С., Кенбаев Ш.О.</i> Араб ұлты метаэтникалық қоғамдастық ретінде.....	117
<i>Қунанбаева Г.А., Кайыркен Т.З.</i> Шыңжаң өлкесіндегі буддизм ескерткіштері және оларды зерттеудегі қытай тарихнамасы.....	126
<i>Құрманғали Г.Қ.</i> Судан мәдениетіндегі туризмнің орны: тарихы мен қазіргі жағдайы.....	134
<i>Таирова Н.Р.</i> «Цифрлы Қазақстан» және «Цифрлы Жібек Жолының» жүзеге асырылуы. Бір шынжырдың түйіні: киберқауіпсіздіктің мәселелері.....	142

ТҮРКІТАНУ

<i>Әбдуәли Б.</i> Қазақ тіліндегі Ә дыбысының шығу тарихы.....	151
<i>Алимбеков Р.Ж.</i> Тарихи деректердегі Қорқыт және оның дәуірі.....	157
<i>Бастамитова А.Т.</i> Түркі халықтарының жылқыға байланысты дәстүрлі ойындары.....	165
<i>Қусаинова А.Б.</i> Түркі тілдеріндегі «итке» қатысты паремиялардың ерекшеліктері.....	172
<i>Сайтұлла Моллақаназатұлы</i> Қарахан мемлекеті тұсындағы алғашқы Құран аудармасы.....	177
<i>Ярыгин С.А., Каликов Р.К.</i> Қазақстандағы ноғайлықтардың тарихының негізгі кезеңдері.....	185

CONTENTS

POLITICAL SCIENCE

<i>Aitbayev D.E., Gabdulina B.A.</i> Global experience of non-government sector participation in public affairs.....	10
<i>Aryn Y.M., Aryn R.S.</i> Institutional Fundamentals of Communicative Relations of State Bodies and Society: Experience of Kazakhstan.....	17
<i>Baisultanova Ch.K.</i> Modern Transnational Processes and National Security of the Country.....	31
<i>Zhanpeïssova K.D., Byulegenova B.B., Gabdulina B.A.</i> The formation and development of political culture in the process of spiritual revival of society.....	37
<i>Li Yang</i> Religion in Xinjiang: history and present.....	45
<i>Nassimov M.O.</i> National consciousness and its main concepts.....	53
<i>Otegulov O.J., Byulegenova B.B., Sheryazdanova G.R.</i> Nuclear Balance: Spread and Deterrence.....	61
<i>Tazhibayev R.I.</i> US policy towards the European Union.....	69

REGIONAL STUDIES

<i>Movkebayeva G.A., Bimagambetova Zh.T., Toguzbayeva A.K., Yurlova D.A.</i> Connecting EU-EAEU-SREB: interests of actors in development of energy policy on the Eurasian space.....	86
<i>Shenin A.S., Ospanova A.N., Izteleuova Ye.A.</i> US in Afghanistan: Unclear Perspectives and Lack of Consensus within the American Establishment.....	93

ORIENTAL STUDIES

<i>Akhmetova A.T., Alibekuly A.</i> Economic cooperation between ASEAN and Republic of Korea: development process and prospects.....	99
<i>Yerkin A., Abzhapparova B.</i> South Korean anti-corruption program «OPEN».....	109
<i>Ilyassova Z.S., Kenbayev Sh.O.</i> The Arab nation as a meta-ethnic community.....	117
<i>Kunanbayeva G.A., Kairken T.Z.</i> Buddhist monuments in the Xinjiang region and the historiography of their study.....	126
<i>Kurmangali G.K.</i> The Role of Tourism in Sudanese Culture: History and the Contemporary Position.....	134
<i>Tairova N.R.</i> «Digital Kazakhstan» and «Digital realization of Silk way» - main links of one chain: problems of cyber security.....	142

TURKOLOGY

<i>Abdualiuly B.</i> The history of sound ə (ä) in the Kazakh language.....	151
<i>Alimbekov R.Zh.</i> Korkut and his era in historical sources.....	157
<i>Bastamitova A.</i> Horse traditional games of Turkic peoples.....	165
<i>Kussainova A.B.</i> Features of paremia on the basis “dog” in Turkic languages.....	172
<i>Saipulla Mollakanagatuly</i> The first translation of the Koran in the Karakhanid state.....	177
<i>Yarygin S.A., Kalikov R.K.</i> The main phases of the earliest Nogais’ history in Kazakhstan.....	185

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Айтбаев Д.Е., Габдулина Б.А.</i> Мировой опыт участия неправительственного сектора в государственных делах.....	10
<i>Арын Е.М., Арын Р.С.</i> Институциональные основы коммуникативных отношений государственных органов и общества: казахстанская практика конструирования.....	17
<i>Байсултанова К.Ч.</i> Современные транснациональные процессы и национальная безопасность страны.....	31
<i>Жанпейісова К.Д., Бюлегенова Б.Б., Габдулина Б.А.</i> Становление и развитие политической культуры в процессе духовного возрождения общества.....	37
<i>Ли Ян</i> Религия в Синьцзяне: история и современность.....	45
<i>Насимов М.О.</i> Национальное сознание и ее основные понятия.....	53
<i>Өтегүлов О.Ж., Бюлегенова Б.Б., Шерьязданова Г.Р.</i> Ядерный баланс: распространение и сдерживание.....	61
<i>Тажибаяев Р.И.</i> Политика США по отношению к Европейскому Союзу.....	69

РЕГИОНОВЕДЕНИЕ

<i>Мовкебаева Г.А., Бимагамбетова Ж.Т., Тогузбаева А.К., Юрлова Д.А.</i> Сопряжение ЕС-ЕАЭС-ЭПШП: интересы акторов в развитии энергетической политики на евразийском пространстве.....	86
<i>Шенин А.С., Оспанова А.Н., Изтелеуова Е.А.</i> США в Афганистане: неясные перспективы и отсутствие консенсуса внутри американского истеблишмента.....	93

ВОСТОКОВЕДЕНИЕ

<i>Ахметова А. Т., Әлібекұлы А.</i> Экономическое сотрудничество АСЕАН и Республики Корея: процесс развития и перспективы.....	99
<i>Еркін Ә.С., Абжаппарова Б.Ж.</i> Южнокорейская антикоррупционная программа «OPEN».....	109
<i>Ильясова З.С., Кенбаев Ш.О.</i> Арабская нация как метаэтническая общность.....	117
<i>Кунанбаева Г.А., Кайыркен Т.З.</i> Буддийские памятники в Синьцзянском крае и историография их изучения.....	126
<i>Құрманғали Г.Қ.</i> Место туризма в суданской культуре: история и современное состояние.....	134
<i>Таирова Н.Р.</i> «Цифровой Казахстан» и «реализация цифрового Шёлкового пути» - звенья одной цепи: проблемы кибербезопасности.....	142

ТЮРКОЛОГИЯ

<i>Абдуалиулы Б.</i> История возникновения звука ә (ä) в казахском языке.....	151
<i>Алимбеков Р. Ж.</i> Коркыт и его эпоха в исторических источниках.....	157
<i>Бастамитова А.Т.</i> Конные традиционные игры тюркских народов.....	165
<i>Қусаинова А.Б.</i> Особенности паремий, относящихся к понятию «собака» в тюркских языках.....	172
<i>Сайпулла Моллаканатаулы</i> Первый перевод Корана в Караханидском государстве.....	177
<i>Ярыгин С.А., Каликов Р.К.</i> Основные этапы ранней истории ногайцев в Казахстане.....	185

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева» издается с 1995 года. В 2018 году, в результате его реорганизации, были сформированы 12 самостоятельных научных направлений - серий журнала.

Серия «Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология» научного журнала «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева» выходит с 2018 года и является самостоятельным журналом со своим регистрационным номером, полученным в Министерстве информации и коммуникации РК, а также печатным и онлайн номерами ISSN.

Редакция видит миссию журнала в распространении информации об исследованиях в области социально-гуманитарных наук, способствующей процессу интеграции научных знаний и формированию мировоззрения управленцев новой формации, информационной и методической поддержке вовлеченных в издательский процесс авторов, редакторов, читателей, научных обществ и других заинтересованных лиц и организаций.

В нашей серии освещаются результаты фундаментальных и прикладных исследований, направленных на изучение системы мировой и региональной политики, внутренней и внешней политики современного Казахстана, государственного управления, социально-экономического развития, актуальных вопросов политической науки, истории и теории международных отношений, международной безопасности, мировых интеграционных процессов, проблем комплексного регионоведения и сравнительного страноведения, политических аспектов международных конфликтов, публичной дипломатии и т.д.

Пул авторов журнала географически разнообразен. Среди отечественных авторов, наряду с представителями высших учебных заведений Нур-Султана и Алматы, на страницах журнала выступают исследователи и преподаватели практически всех региональных политологических центров страны, в том числе университетов и институтов, таких как Евразийский научно-исследовательский институт, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Международный казахско-турецкий университет имени Х.А. Яссави, Карагандинский государственный университет имени Е.А. Букетова, Академия государственного управления при Президенте РК, Карагандинская академия МВД РК, Казахский агротехнический университет им. С. Сейфуллина, Университет С. Демиреля, Чжэцзянский университет, АО «Өрлеу», Университет Центральной Флориды, Институт Евразийской интеграции, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Институт мировых цивилизаций, Павлодарский государственный университет им. С.Торайгырова, Франкфуртский университет, Национальный университет обороны имени Первого Президента и др. Иностранных авторов представляют исследователи из таких стран, как США, Китай, Индия, Германия, Россия, Турция и др.

В состав редколлегии журнала входит 12 докторов политических, исторических и филологических наук, 12 кандидатов политических, исторических и философских наук и 14 PhD, которые представляют такие страны, как Россия, Кыргызстан, Германия, Нидерланды, Турция, Болгария, Венгрия, Пакистан, Индия, Аргентина.

За полтора года в пяти номерах журнала опубликовано 79 статей. Выходу в свет второго номера журнала за 2019 год, как и всех предыдущих выпусков, предшествовала серьезная и напряженная работа отдела научных изданий и редакционной коллегии.

Правила подготовки научных статей и условия их опубликования в выпусках нашей серии помещены на сайте журнала <http://bulpolit.enu.kz/>. Независимое рецензирование поступающих рукописей научных статей организуют заместители главного редактора. Редакционная коллегия играет существенную роль в повышении качества публикаций и предотвращении случаев нарушения исследовательской и публикационной этики. Все статьи проходят процедуру проверки рукописи на предмет самостоятельности

выполнения через систему автоматической проверки на плагиат. Публикацию каждой статьи сопровождают аннотации на казахском, русском и английском языках. Тексты статей редактируются и корректируются.

Решение о публикации или отклонении статей редакционная коллегия принимает, основываясь на рецензии, а также исходя из тематических планов и приоритетов на ближайшие выпуски и степени загруженности редакционного портфеля. Срочность публикации материалов, принятых к рассмотрению, авторам не гарантируется. При отклонении статьи автору направляется мотивированное заключение с изложением оснований для отказа в публикации.

Начиная с данного номера, мы помещаем в журнал «Колонку редактора», которая будет отражать наиболее актуальные вопросы и стратегические задачи издания, а также рекомендации главного редактора серии «Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология».

Напоминаем авторам о том, что правила и условия подготовки научных статей надо знать и твердо им следовать. Критерии для публикации научных статей помещаются в каждом номере журнала, также они имеются на сайте ЕНУ им. Л.Н. Гумилева. Следование данным правилам, в том числе требованиям по техническому, методологическому и библиографическому оформлению, не только ускоряет и улучшает процесс рецензирования и редактирования, но и сокращает необходимость дополнительной переписки с авторами и предоставления телефонных разъяснений со стороны наших менеджеров.

Отдел научных изданий и редакционная коллегия систематически совершенствуют данный проект и осуществляют политику поступательного развития журнала с перспективой включения его в базы данных Scopus и Web of Science.

Отметим, что Серия «Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология» входит в перечень научных изданий, рекомендуемых Комитетом по контролю в сфере образования и науки МОН РК для публикации основных результатов научной деятельности, в каталог Национальной академической библиотеки Республики Казахстан. Начиная с третьего номера 2018 года, каждой статье присваивается идентификатор цифрового объекта DOI.

Для дальнейшего продвижения журнала в глобальное пространство научной информации редакционной коллегии необходимо проводить работу по расширению географического разнообразия авторов и обращать особое внимание на качество статей. Согласно рекомендациям по развитию научных журналов компании Clarivate Analytics редколлегия журнала должна приглашать к публикации специалистов, работающих в разных научно-исследовательских организациях, ученых, молодых исследователей из зарубежных стран.

Редакция нашего издания приглашает авторов к публикации результатов своих исследований на страницах журнала «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология». Данная возможность предоставляется как преподавателям вузов и научным сотрудникам, так и магистрантам, докторантам

*С уважением, главный редактор,
доктор политических наук,
профессор ЕНУ им.Л.Н.Гумилева
Нуртазина Р.А.*

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. Саяси ғылымдар. Аймақтану. Шығыстану. Түркітану сериясы, № 2 (127)/2019, с. 177-184
<http://bulpolit.enu.kz/>; E-mail: vest_polit@enu.kz

XҒТАР 03.09.25

Сайпулла Моллақанағатұлы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: mollakanagatuly@gmail.com)

Қарахан мемлекеті тұсындағы алғашқы Құран аудармасы

Аңдатпа. Отандық ғалымдардың айтуына қарағанда Қарахан мемлекеті толық зерттелмеген. Оған басты екі себеп алға тартылады, біріншісі – сол дәуірге байланысты дереккөздердің аздығы, екіншісі – деректердің араб-парсы тілдерінде сақталғандығы. Аталмыш дәуірдің жазба ескерткіштеріне жататын «Құтадғу білік», «Диуани лұғат ат-түрк» сияқты еңбектер жалпыға белгілі. Бұл мақалада, сондай құнды деректер тізіміне тағы бір жәдігердің енгендігін хабарланады. Ол, Қарахан мемлекеті тұсында аударылған алғашқы Түркі тіліндегі Құран аудармасы (Райландс нұсқасы). Бұл аударма алғашқы түркі-ислам мемлекетінің, яғни, түркілердің алғашқы құран аудармасы болып табылады. Бұл тақырыпқа қатысты отандық ғалымдар тарапынан жазылған ешқандай мақала не зерттеу жұмыстары кездеспеді, яғни Қазақстан ғылымына әлі белгісіз. Сондықтан мақалада қозғалған бұл мәселе Түркітану бойынша өміршең жаңалықтардың бірі болмақ. Бұл тақырыпқа байланысты шетел ғалымдары біршама зерттеулер жасаған, бірақ тұтас қарағандықтары байқалмайды. Ғалымдардың деректабу бойынша қалыптастырған жүйесімен, белгілі жазба ескерткіштердің тізімі көрсетілді, шетел ғалымдарының біз үшін жаңалық болған Құран нұсқасына жасаған сипаттамалары, кейбір пікірлері, Қарахан мемлекетінің тіліне жататындығы туралы қорытқан ойлары берілді. Қазақстан ғылымы үшін үлкен жаңалықтардың бірі. Түркі тіліндегі Құран аудармасынан Қарахан дәуіріндегі тілден және оған дейінгі түркі сөздерінен мол сөздік қоры шығатындығына сенімдіміз. Бұның бағасын болашақта тіл мамандары бере жатар. Алдағы уақытта мәтіндік зерттеу жүргізу үшін арнайы жобалар жасалып, әдеби жазба ескерткіштеріміздің тағы бір нұсқасы ретінде тиісті мекемелер тарапынан қамқорлыққа алынатындығына сенеміз.

Түйін сөздер: Қарахан мемлекеті, жазба ескерткіштер, Құран аудармасы, түркі тілі, сөздік, көшпелілер, қазақ тілі, тәпсір, аударма тарихы.

<https://doi.org/10.32523/2616-6887/2019-127-2-177-184>

Жазба ескерткіштерін ғылыми зерттеу қоғамның рухани мәдениетінің тарихын, тілін терең танып, байыпты білуге жол ашады. Осы мәреден қарасақ, түркітану ғылымының өнімді бір саласы – түркі филологиясы дербес пән болып қалыптасты. Оның зерттеу объектісі – әр түрлі түркі жазба тексттерінің ертеден бүгінге дейін жасалған нұсқаларындағы тілдік, графикалық ерекшеліктерін анықтап, мәдени, әдеби, және тарихи мәні мен мазмұнын көрсету екені бәрімізге аян. Қашанда халықтың рухани мәдениетін, оның тілі мен жазба ескерткіштерінсіз, сондай-ақ заманадан заманы көктей өткен ауыз әдебиетінсіз толық тану да, түсіну де мүмкін емес. Бұлардың бір-бірімен іштей қабысып, кірігіп жатқандығын да естен шығармағанымыз абзал [1, 7 б.]. Бірнеше ғасырға созылған араб графикасындағы жазба дәстүр ескі түркі жазба әдеби тілдерінің дамуына желі болып таралып, сол бір бастаудан нәр алған өзбек, ұйғыр, қарақалпақ, қазақ т.б. халықтарының қазіргі жазба әдеби тілдерінің мәуелеп өркендеуіне негіз салды [1, 8 б.]. Зерттеулерде дәлелденгендей, орта ғасырлық түркі мемлекеттерінің ең өркениеттісі және дамуы тұрғысынан ең алдыңғы қатарлысы Қарахандар әулеті мемлекетінің негізін салған қарлық ру-тайпаларының конфедерациясы болатын [5, 166 бет].

Қараханидтер мемлекеті X-XII ғасырларда Қашқар мен Испиджап (қазіргі Сайрам маңайы) аралығын билеп тұрған. Ең басты орталықтары Баласағұн (Жетісу, Ыстықкөл жағасында) және Қашқар (Шығыс Түркістанда) қалаларында болған. Кейінірек ол Мауреннаһр өлкесін қосып алып, мемлекет орталығын Бұхара қаласына көшірген. XII

ғасырдың аяғымен XIII ғасырдың басында Қараханидтер мемлекеті наймандар мен монғолдар шапқыншылығына ұшырап, бара-бара шағатай ұлысына қарап кеткен [2, 17 б.]. Қараханидтер династиясының орталық өңірінде өмір сүрген түркітердің тілі ұйғыр-қарлуқ тайпаларының тілі негізінде дамыған да, оғыз тілдерінің азын-аулақ әсеріне ұшыраған. Оғыз-қыпшақ рулары мен тайпалары сөйлеген. Олар Сырдарияның төменгі ағысынан бастап Алтын Орда арқылы Кіші Азия мен Мысыр еліне дейінгі кең алқапты қамтыған [2, 8 б.]. Қараханидтер династиясының кезінде жазу-сызу өнері қатты дамыған, ел мәдениеті көтеріліп, әдеби туындылар көбейген, ғылыми шығармалар жазыла бастаған. Сол кезде жарыққа шыққан әдеби, ғылыми және діни шығармалардың басты-бастылары деп мыналарды атап өтуге болады [2, 17 б.].

1. «Құтадғу білік» шығармасы, авторы Жүсіп Хас Хажип, 1069-1070 ж. жазылған. Қолжазбаның түпнұсқасы белгісіз де, бізге жеткен оның үш көшірмесі бар. Біріншісі -1439 ж. Герат қаласында ұйғыр жазумен (қазір ол Венада), екіншісі - XIV ғасырдың бірінші жартысында Мысырда араб жазуымен (қазір Каирдің Кедвин кітапханасында), үшіншісі - XII ғасырдың аяғында араб жазуымен көшірілген. Наманган қаласынан 1914 ж. табылған бұл соңғы көшірме қазір Ташкент қаласында сақталады, соған байланысты ол кейде «Ташкент нұсқасы» деп те аталады.

2. «Диван луғат ит-түрк» («Түркі тілінің сөздігі») 1072 жылдың 25 қаңтарынан бастап 1074 жылдың 10 ақпанына дейінгі аралықта жазылған. Еңбектің түпнұсқасы бізге жетпеген. Оның жалғыз көшірмесі 1266 жылы (1 тамызда) жасалған. Көшіруші Әбібәкір ибн Әбіл-фәтих. Диванның авторы Махмуд ибн ул-Хусайн ибн Мухаммад ал-Қашқари.

3. «Ғибатул хақайық» («Ақиқаттың сыйлығы»). Кейде мұны «Атибатул-хақайық» деп те атайды. Авторы – Адиб Ахмед Иугнеки (Жүгінеки). С.Е. Малов оны XII ғасырдың, ал Ә. Наджип XII-XIII ғасырдың ескерткіші деп қарайды.

4. Тефсир («Түсініктеме»). Еңбекті жазған автор мен оның көшірушісі, жазылған, көшірілген уақыты мен жері қолжазбада көрсетілмеген. В. Бартольд, С. Малов, А. Боровков, К. Фуад, А. Эрдоган, А. Инан сияқты ғалымдар қолжазбаның түпнұсқасы XII-XIII ғасырларда жасалған да, ол XV ғасырда қайта көшірілген деп есептейді. Көшірме 1914 ж. Өзбекстан өңіріндегі Қаршы қаласынан табылған. «Тефсир» құран сүрелерінің (XVIII сүре) жол-ма-жол аудармасы мен сол аудармаларға арналған түсініктемелерден (комментарийлерден) құралған. Әр сүренің соңында сол сүренің мағынасына үйлестіріп берілген әңгімелер мен өлеңдер бар. Құранның түркі тілдеріне аударылған бірнеше варианттары бар. Олардың әңгімелері мен тіл ерекшеліктері, құрылысы мен берілген комментарийлері өз ара ұқсастық тауып отырады. Мысалы, осындай 9 түрлі қолжазба Түркияның «Ислам мен түрік шығармаларының музейінде» сақтаулы тұр. 1333 ж. Мухаммед бин ал-Хадж Девлетшах аш-Ширази көшіріп жазған аударманың тілі «Тефсирдің» тілімен өте ұқсас. Мұндағы кейбір әңгімелер Рабғұзының шығармасында да кездеседі. «Тефсирдің» кейбір әңгімелері, сол сияқты, «Асхабул Каһф» (әдетте осылай аталады, толық аты «Тазкира-и-хазрат сұлтан асхабал-каһф») шығармасында өлең түрінде берілген (1910 ж. Шығыс Түркістан өлкесінен табылған) [2,25 б.]. Көне ұйғыр жазумен берілген кейбір жазба ескерткіштер де осы кезеңге жатқызылады.

Бұл жерде қарастырғымыз келген мәселе, Шығыс Түркі тіліндегі Құран аудармасы, Манчестерде (Англия) Жон Райландс кітапханасындағы Arabic MSS.25-38 тіркеу нөмерімен сақталған қолжазба Құран нұсқасы бар. Бұл аударма туралы алғашқылардың бірі болып А. Мингана жазбаларында қысқаша таныстырған, кейін сол ғалым, Жон Райландс кітапханасы Арабша қолжазбалары каталогында қолжазба Құран нұсқасының сипаттамасын жасай отырып, Шығыс Түркі тіліне де тоқталған және кішігірім сөз тізбегін құрастырған. Соңғы жылдарда Құранның көне аудармаларын зерттеп жүрген Абдулқадыр Инан мен Зәки Уәлиди Тоған да Райландс нұсқасын да еңбектерінде көрсетеді, тіпті З.У. Тоған салыстыру мақсатында аудармадан кішігірім екі мысал келтірген. Сонымен қатар түркі тілі

тарихының негізгі түпдеректерінен болған бұл Құран аудармасы бүгінге дейін түбегейлі зерттеу тақырыбына айналмаған. Құран алғаш рет Табари тәпсірімен бірге Самани әулетінің дәуірінде Мансұр бин Нұх (961-976) заманында Хорасандық және Мәуреннахрлық ғалымдардан құрылған комиисия тарапынан парсы тіліне аударылған. Құранның алғашқы Түркі тіліндегі аудармасы да (Шығыс Түркі тіліне) – Зәки Уәлиди Тоғанның көзқарасы бойынша – парсы тіліндегі аудармасымен бір мезгілде, тіпті сол комиссияның түркі тілдес мүшелері тарапынан жасалған. Абдулқадыр Инан бұл датаны X ғасырдың орталарында деп тұжырым жасаған. Тағы да Тоғанның көзқарасы бойынша алғашқы Түркі тіліне аударылған құран, қатар арасында, сөзбе-сөз аударма түрінде болып, Табари тәпсіріндегі сөзбе-сөз парсы тіліндегі аудармаға негізделген.

Көне Құран аудармаларын басты екі топқа жинақтауға болады: 1. Қатардың астында жазылған сөзбе-сөз аудармалар. Түркі тіліндегі сөздер кішірек әріптермен арабша сөздердің астына жазылған. Түркі тіліндегі сөйлем құрылымына кейде ешқандай сәйкестік сақталмайды, арабша сөздер тікелей басқа тілмен беріліп отырады. Түркі тілді аудармашы бұл тәсілді парсы аудармашыдан үйрегендігі байқалады. Райланд нұсқасында бұны растайтын дәлелдер өте көп, 3-сүре, 153-аятта кездесетін мына екі мысал: ар. Ғайрал хаққы (орынсыз), п. жуз расти (туралықтан басқа), тура емес түрде, т. Сәзадан адын (сәзадан басқа) яғни жараспайтын түрде; ар. Иннал әмра күлләһу (барлық іс), п. кар һама-и уай (іс оның тұтасы), барлық іс, т. Фәрман аның қамұғы (әмір оның барлығы), барлық әмір. 2. Тәпсірге ұқсас бөліктер және хикаялармен кеңейтілген аудармалар. Бүгін қолдағы көне шығыс түркі тіліндегі Құран аудармаларынан бірінші тобына жататындар мыналар: 1. Райланд нұсқасы. 1. Ыстамболда Түрік және Ислам жәдігерлері музейінде 73 нөмірмен тіркелген нұсқа. 734/1333-34 жылы жазылған. Жазушы Шираздық Мұхаммед бин әл-Хаж Дәулетшах. Толық нұсқа, Қарахандық түркі тілінде. 2. Ташкенттегі Өзбекстан Ғылым Академиясы кітапханасында сақталған 2008 нөмірлі нұсқа. Толық емес, 2 сүре (кейбір бөліктері жоқ), 3-4, 5:1-117 және 6:71- 136, барлығы 270 парақ. Қарахандық түркі тілінде. Парсы тіліндегі аудармасы да қатар берілген. 3. Ыстамболдағы Сүлеймания кітапханасы Хекимоғлу Али Паша Жамий бөліміндегі 2-ші (бұрынғы 951) нөмірлі нұсқа. Жазылған жылы Рабиул ахир 764/1-2.1363. толық нұсқа. Негізінде Харезім түркі тілінде, оғыз диалектісі де көрініс тапқан. Екінші топты құрайтын шығыс түркі тіліндегі Құран аудармалары мыналар: 1. Санкт-Петербургтағы «Институт Народов Азий» (бұрынғы «Азиатский Музей») кітап қорында код.332 (код Валидов 1914, №2475) нөмірімен тіркелген нұсқа. «Аноним тәпсір» деп танылған және ең көп зерттелген бұл Құран аудармасы және тәпсірінің қашан, қай жерде және кім тарапынан жазылғандығы білінбейді. Толық емес нұсқа. Сүрелері 1-17 және 23-47 толық болмауымен қатар қолымызда бар нұсқаларының өзінде кемдіктер бар. Бұл нұсқа, қатардың арасына сөзбе-сөз аударудан басқа тәпсірге ұқсас бөліктерді және ұзақ-ұзақ хикаяларды да қамтыған. Қатар астына жазылған аударманың тілі Қарахан түрікшесі болғанымен тәпсір және хикаялардың тілі Харезім түркшесі, қыпшақша, оғызша тіпті шағатайша ерекшеліктер де көрініс тапқан. Сонымен қатар шағатайша ерекшеліктердің болуы нұсқаның XV ғасырдан да бұрын жазылғандығын көрсетеді. 2. XVI ғасырдың бірінше жартысында Шайбанилер дәуірінде пайда болған Құран аудармасы және тәпсірі. Екі қолжазба нұсқасы ғылымға белгілі: 1) Тоқапы сарайы музейі қорындағы Ахмет III, №16, 2 том, 308+308 парақ. Жазылған тарихы: 950/1543-44; 2) Коняда Мәулана музейі, №6624/921, 1304 ж, жазылу тарихы: 20 рабиул әууал 951/11 хазиран 1544. Бұл қатар астына жазылған аудармаға жатпайды. Арабша мәтін бөлік-бөлік жазылған, одан кейін сөзбе-сөз аударма және ұзақ хикаялар жалғасады. Шағатай тілінде, бірақ сөзбе-сөз аудармаларда көне сөздер көп яғни шығыс түркі тіліндегі Құран аудармасынан әсерленген.

Райланд нұсқасы, әр бетінде үш қатардан (арапша, парсыша және түркі тілінде) мәтін болғандығы үшін өте көлемді, 14 том (№25-38), 1145 парақты құрайды. Томдардың бөлінуі Құранның параларына қарап жасалғандығы үшін бұл нұсқа негізінде 30 том еді. Бірақ кей-

інірек паралардың жартысы яғни I-III, VII-VIII, XI-XII, XV, XVII-XIX, XXI, XXVII, XXIX және XXX санды паралары жоғалған. Оның үстіне қолдағы паралардан да тек 26 томдағы V пара толық, қалғандарында кемдіктері бар. Райландс нұсқасының бүгіндегі жағдайы төмендегі кестеде көрсетілген (аят нөмірлерінен алдыңғы (*) белгі аяттың бас жағын, кейінгі (*) болса аяттың соңында кемдік бар екендігін білдіреді):

1-Кесте

Райландс нұсқасының бүгіндегі жағдайы

Томдар		Паралар		
№	Парақ саны	№	Негізгі қамтылған бөлім	Бүгін бар болған бөлімдер
25	29	IV	3:91-4:23	3:*118-120*, *166-173*, *182-182*, 186-187*, 199, 4:1*
26	100	V	4:24-4:147	Толық
27	59	VI	4:148-5:82	4:148*, *155-168*, *170-177* 5:*3-14*, *15-45*, *46-55*
28	86	IX	7:88-8:40	7:88, *101-206 8:1-40
29	66	X	8:41-9:93	8:*41-48*, *75 9:1-2, *9-93
30	100	XIII және XIV	12:53-15:1 және 15:2-16:128	12:*53-54*, *66-67*, *79-94, *111 13:1*, *43 14:1*, *25-27*, *52 15:1-3*, *23-43*, 52-58*, 66-78*, *88-96* 16:*2-5*, 10-17*, *22-128
31	92	XVI	18:75 - 20:137	18:75-77, 110 19:1-16, 21-98 20:1-106* 39:*33-39 41:*47-53* 46:*23-30*, *21-23* 20:*106-128*
32	45	XX	27:60 - 29:44	27:*60*, *91-93 28:1-71*, *88 29:1-2,44

33	86	XXII	33:31-36-21	33:*31-40*, 43-73 34:1-54 (толық) 35:1-13*, *25-32*, *35-45* 36:*4-7
34	96	XXIII	36:22-39:31	36:*25-27, *28-72* 37:11-41*, *79-182 38:1-88 (толық) 39:1-29*
35	90	XXIV	39:32-41:46	39:[*33-39(31 томда)], *41-75 40:1-85 (толық) 41:1-30*, 46
36	109	XXV	41:47-45:37	41:47* [*47-53*(31 томда)] 42:*6-53 43:1-89 (толық) 44:1-59 (толық) 45:1-37 (толық)
37	89	XXVI	46:1-51:30	46:1-3* [*21-30* (31 том)], *32-34 47:1-38 (толық) 48:1-29 (толық) 49:1-18 (толық) 50:1-45 (толық) 51:1-30
38	98	XXVIII	58:1-66:12	58:1-4*, *9-22 59:1-9*, 10-20*, *21-24 60:1-4*, *11-13 61:1-14 (толық) 62:1-11 (толық) 63:1-11 (толық) 64:1-18 (толық) 65:1-12 (толық) 66:1-12*

Жоғарыдағы кестеде көрсетілгендей 1-2, 6, 10-11, 17, 21-26, 30-32, 52-57 және 67-114 сүрелер жоғалған. Бүгінге жеткен сүрелерден тек 34, 38, 40, 43-45, 47-50 және 61-65 сүрелер толық, қалғандары әр түрлі көлемде кемдігі бар [3,254 б.].

Тамыры тереңде жатқан Түркі елі Қарахан мемлекеті тұсында Сатұқ Бұғрахан заманында топ-топ болып Исламды қабылдаған. Бұл ауысым түркі тілі және әдебиеті үшін маңызды орынға ие болған. Одан алдын Ұйғыр қағандығының дін ауыстыруы да түркі тілі және әдебиетіне әсер етікен болатын, бұл кезең де одан кем түспеді. Түркілер ислам дінін шынайылықпен қабылдап, барынша діннің қағидаларын түсінуге әрекет жасаған. Бұл әрекеттердің ең маңыздысы Құранның түркі тіліне аударылуы болып табылады. Киені, қасиеттілікті сезіне білген түркілер Құранды түсініп, пайдаланулары үшін тілін білулері қажет болды. Жұрттың барлығы бірдей араб тілін үйренуі мүмкін болмағандықтан Құранды аудару жолдарын таңдаған. Бұл аудармалар әр қатардың астына сөзбе-сөз жазылу арқылы жасалған. Құран алғаш рет парсы тіліне аударылғаны белгілі (Ата, 2004:IX). Рауаяттарға қарағанда бұл аударма Әзірет Пайғамбар заманына дейін ұласуда. «Құранның тұтас күйінде парсы тіліне алғашқы аудармасы Саманилар дәуірінде (875-999), билеуші Самани Мансұр ибн Нұхтың (билеген уақыты 961-976) бұйрығымен Бұхарада жасалған әрі бұда Табаридің көлемді тәпсірі негізге алынған. Бұл аударма мәтіні қандайда бір ашықтамаға орын берілместен сөзбе-сөз жасалған аударма». (Ата, 2004:IX). Өкінішке қарай Құран Кәрімнің алғашқы түркі тіліндегі аудармасын кім жасағандығы және қашан жасалғандығы белгісіз. Кейбір ғалымдар алғашқы түркі тіліндегі аударманың да парсы тіліне аударылу кезеңіне сәйкестендіргенімен әлі нақтыланған емес. Ислам дәуіріндегі түркі әдебиетінің алғашқы жазбаша әсері Қарахан мемлекеті тұсында 1069 жылы Жүсіп Хас Хажип Баласағуни тарапынан жазылған «Құтадғу білік» атты теңдессіз еңбегі [4,90 б.]. Қарахан мемлекеті тілінде деп тоқталынған (Райландс нұсқасы) Құранның түркі тіліндегі аудармасы, Айсу Ата тарапынан «Түркі тіліндегі алғашқы Құран аудармасы, Қарахан түрікшесі» деген атаумен 2004 жылы Түрк Дил Куруму Иайынлары: 854 нөмірімен білім әлеміне ұсынылған. Айсу Атаның бұл еңбегі кіріспе, мәтін, ескертпелер және кесте болып төрт бөлімнен тұрады. Ғалым кіріспеде еңбекке байланысты зерттеу жұмыстарынан Райландс нұсқасынан және Құран аудармаларынан сөз қозғаған. Аударма методын да атап көрсеткен Ата, бұл еңбектің түркі тілі тұрғысынан қарағанда маңыздылығына да тоқталған [4,91 б.]. Егер түркі тілі қалыптасуының мынадай тарихи кезеңдерін басшылыққа алсақ, онда Қараханид-ұйғыр тілі ескі түркілік тілге жатады: 1) көнетүркі тілі – V-X ғғ; 2) ескітүркі тілі XI-XIII; 3) ескіөзбек, ескіқазақ, ескіқырғыз, ескіұйғыр, ескітүркімен, ескіқарақалпақ тілдері – XIV-XIX ғғ.; 4) жаңаөзбек (және басқа Орта Азия тілдері) – XIX ғ. екінші жартысынан басталған [6,81 б.].

Қорыта айтқанда, Қарахан мемлекеті тұсындағы алғашқы түркі тіліндегі Құран аудармасы түркі және қазақ тіл білімі мен түркітану саласы үшін үлкен маңыздылыққа ие түпдерек. Мұндай дереккөздер әр түрлі саяси т.б. көзқарастардың құрбаны болмай ғылымдағы өзіндік орнын алуға тиісті. Өкінішке қарай отанымызда мұндай шығармаларды тек діни шығарма ретінде қарай отырып, өздерін ғалым санайтындар табылады. Бұл атеистік кезеңнің қалдырған әсері болса керек. Құран аудармасы діни туынды болып табылатындығында сөз жоқ, бірақ объектінің жан-жақты зерттелуі керектігі басты мәселе. Құран аудармасының осы нұсқасына не басқа да нұсқаларына арнайы тоқталу өте маңызды, және оларды жүйелі зерттеу керекті. Құнды жазба ескерткіш ретінде бағаланып оның мәтінін анықтау, сақталу және жазылу тарихымен тілдік талдаулар кезек күттірмейтін іс. Өйткені Қарахан мемлекеті кезеңі Қазақ тарихына тікелей қатысы бар дәуір. Аталмыш шығарма қолымыздағы деректерге қарағанда отандық ғылымға таныстырылмаған. Шетелдік ғалымдар тарапынан аударма, сөз тізіміне байланысты біршама жұмыстар атқарылған. Болашақта Құран аудармасының Райландс нұсқасын мәтіндік тұрғыдан зерттеу көзделуде. Одан кейін әр түрлі сала ғалымдары тарапынан қолға алынатындығы күман келтірмейді. Құран аудармасындағы сөздерден үлкен сөздік жасау тіл білімі үшін үлкен

жаңалық болатынына кәміл сенеміз. Жалпы қанша сөз қамтылғаны, X ғасырдың өзінде араб парсы тілдеріне ене бастаған сөздер, түркі түбірлі сөздер т.б. құнды деректерге қол жеткіземіз деген зор үміт бар. Дін саласындағы мамандар және діндарлар үшін де құнды дүниелер бар екендігі айтпаса да белгілі. Деректерге қарағанда бұл Құран аудармасының сақталған бөлігінің өзі 14 томды құрайды, жоғалған бөлігі табылса отыз томды құрайды. Ғылымға жаны ашитын, тарихи құндылықтарды бағалайтын (өздеріне қатысты болмаса да) кез келген өркениетті қоғам үшін том емес, көнеден хабар беретін бір парақ не бір нәрседе жазылып қалған сөйлем яки сөздің өзі таптырмайтын құндылық саналып, тиісті бағасын алады, қажетті қамқорлыққа ие болады. Дамыған орта ғасыр тілінен хабар беретін бұл еңбек Қарахан түрікшесі, араб әліппесімен жазылған алғашқы шығармалардың бірі. Демек бұл шығарма Ұйғыр қағандығы одан әрі Түрік қағандығында қолданылған түркі тілінің заңды жалғасы. Яғни түркі тілінің тарихи даму сатыларын нақтылауға үлес қосатын нақты дерек көздерінің бірі. Сондықтан Құран аудармасының Райландс нұсқасы Түркітану үшін орны ерекше жазба ескерткіш болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Түркі филологиясы және жазу тарихы / бас ред. Е.М. Арын, құраст., жауапты ред. А.Ж. Құдабаев – Павлодар: С. Торайғыров ат. ПМУ, 2008. – 112 б. (Қазақ тіл білімінің антологиясы).
2. Айдаров Ғ., Құрышжанов Ә., Томанов М., Көне түркі жазба ескерткіштерінің тілі. – Алматы: «Мектеп» баспасы, 1971. – 272 б.
3. Eckmann János. Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar/yayına hazırlayan Osman Fikri Sertkaya (5. Bsk) – Ankara: Türk Dil Kurumu, 2017. – 438 s.
4. Üşenmez E. Türkçe İlk Kur'an Tercümesi ve Tercümedeki İslâmî Terimler Türkçe Karşılıkları Üzerine. – Ankara: Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2006. – № 1. – 89 – 99 s.
5. Сыздықов С.М. Қарлық – Қарахан мемлекеті: саяси тарихы және мәдени мұралары. – Астана: Фолиант, 2014. – 320 б.
6. «Әлем тілдері» сериясы. Түркі тілдері. Энциклопедиялық басылым. – Астана: «Фолиант», 2002. – 700 б.

Сайпулла Моллаканатұлы

Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Первый перевод Корана в Караханидском государстве

Аннотации. По мнению отечественных ученых, Караханидское государство до конца не изучено. Это объясняется двумя основными причинами: во-первых, это отсутствие источников, связанных с той эпохой, во-вторых, данные хранятся на арабско-персидских языках. Общеизвестно, что такие произведения, как «Кутадгу билик», «Дивани лугат-ат-тюрк» относятся к письменным памятникам эпохи. В данной статье сообщаются сведения о включении еще одного источника в список ценных наследий - первого перевода на турецкий язык, осуществленного в Караханидском государстве (Райландская версия). Рукопись является первым турецким переводом в исламском государстве и в то же время первым тюркским переводом Корана. По данной теме не было найдено статей и исследований отечественных ученых, то есть в науке Казахстана она еще не разработана и потому является, возможно, одной из самых перспективных в сфере тюркологии. неизвестна. Зарубежные ученые провели много исследований по данной теме, но целостная картина еще не сложилась. Показаны список письменных памятников согласно сведениям ученых, их характеристики малоизвестного для нас варианта Корана, мысли о причастности языка рукописи к языку Караханидского государства. Мы убеждены, что переводы Корана с тюркского и караханидского языков дадут большой пласт слов, оценку которого в будущем дадут эксперты. Также надеемся, что в будущем будут разработаны специальные проекты для исследования текстов, которые будут признаны соответствующими учреждениями в качестве одного из наших письменных литературных памятников.

Ключевые слова: Караханидское государство, письменные памятники, перевод, турецкий язык, словарь, кочевники, казахский язык, комментарий к тестам религиозных книг, история перевода.

Saipulla Mollakanagatuly

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

The first translation of the Koran in the Karakhanid state

Abstract. According to domestic scientists, the Karakhan state has not been fully studied. There are two main reasons for this: the first is the lack of sources due to that epoch, and the second is that the data is stored in Arabic-Persian languages. It is well-known that such works as “Kutadgu Bilik”, “Diwaniy Lugat at-Turk” belong to the monuments of the era. In this article, we are informed that another valuable merchandise has been included in the list of valuable data. It was the first translation in the Turkish language into the Karahan state (Raylands version). This is first Turkic-Islamic the first translation of the Koran. No articles or researches by the domestic scientists have been found on this subject, that is, the science of Kazakhstan is still unknown. Therefore, the issue raised in the article will be one of the most successful news in Turkic studies. Depending on this topic, foreign scientists have done a lot of research, but they do not see the whole picture. Scientists have their own system of formation, a list of well-known monuments, the ideas of foreign scientists about the Koran version, some of their views, and the language of the Karakhanids. We are confident that there will be a great deal of vocabulary in the Turkish translation of the Koran, the language of the Karakhan era and the Turkic words before it. The assessment of this will be provided by the language specialists in the future. We hope that in the future, special projects will be developed for the textual research and will be taken up by the relevant institutions as one of our literary monuments.

Keywords: Karakhanids state, monuments, translation, Turkish, vocabulary, nomads, Kazakh language, tafsir, translation history.

References

1. Turki filologiyasy jane jazu tarikhy. [Turkic philology and history of writing]. (The name of Toraigyrov PSU, Pavlodar, 2008).
2. Kone turki jazba eskertkishterinin tili. [The language of ancient Turkic inscriptions]. (Mehtep, Almaty, 1971).
3. Harezmi Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar. [Harezmi, Kipchak and Chagatai Turkish Studies]. (Türk Dil Kurumu, Ankara, 2017).
4. Türkçe İlk Kur'an Tercümesi ve Tercümedeki İslâmî Terimlerin Türkçe Karşılıkları Üzerine. [Turkish On The First Translation Of The Qur'an And The Turkish Provisions Of The Islamic Terms In Translation]. (Sosyal Bilimler Araştırmaları, Ankara).
5. Karlyk – Karakhan memleketi: sayasi tarikhy jane madeni muralary. [Karluk – Karakhan state: political history and cultural heritage]. (Foliant, Astana, 2014).
6. «Alem tilderi» seriasy. Turki tilderi. Ensiklopedialyk basylym. [World Series of Languages. Turkic languages. Encyclopedic edition]. (Foliant, Astana, 2002).

Автор туралы мәлімет:

Моллақанагатұлы Сайпулла – Түркітану кафедрасының PhD докторанты, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Жанкент көшесі 55-үй, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Mollakanagatuly Saipulla – PhD Student of Turkology Department, L. N. Gumilyov Eurasian National University, Zhankent str. 55, Nur-Sultan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Саяси ғылымдар. Аймақтану. Шығыстану. Түркітану сериясы»
журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журнал мақсаты. Саяси ғылымдар, аймақтану, шығыстану, түркітану салалары бойынша мұқият тексеруден өткен ғылыми құндылығы бар мақалалар жариялау.

2. Журналда мақала жариялаушы автор мақаланың қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын Ғылыми басылымдар бөліміне (редакцияға, мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 349 кабинет) және vest_polit@enu.kz электрондық поштасына Word форматындағы нұсқаларын жіберу қажет. Мақала мәтінінің қағаз нұсқасы мен электронды нұсқалары бірдей болулары қажет.

Мақалалар *қазақ, орыс, ағылшын, араб, түрік* тілдерінде қабылданады.

3. Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланың Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысында басуға келісімін, шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына кепілдеме береді. Сонымен қатар мақала мәтінін плагиат жүйесінде тексеруге келісімін білдіреді.

4. Мақаланың көлемі 18 беттен аспауға тиіс (6 беттен бастап).

Мақаланың құрылымы

5. XFTAP <http://grnti.ru/> - *бірінші жолдың сол жақтауында;*

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемеде жұмыс жасайтын болса, онда әр автор мен оның жұмыс мекемесі қасында бірдей белгі қойылу керек) – жолдың ортасында;

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде, курсивпен, жолдың ортасында;

Мақала атауы – жолдың ортасында;

Аннотация (100-200 сөз; мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет).

Түйін сөздер (6-8 сөз не сөз тіркесі). Түйін сөздер мақала мазмұнын көрсетіп, мейлінше мақала атауы мен аннотациядағы сөздерді қайталамай, мақала мазмұнындағы сөздерді қолдану қажет. Сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін ғылым салаларының терминдерін қолдану қажет.

Негізгі мәтін мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды бөлімдерін қамтуы қажет – *жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1,25см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.*

Таблица, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр таблица, сурет қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын, сканерден өтпеген болуы керек.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқалары міндетті түрде алғаш қолданғанда түсіндірілуі берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдібиеттерге сілтемелер тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің номерленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіліде: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1] арқылы, екінші сілтеме [2] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Кітапқа жасалатын сілтемелерде қолданылған беттері де көрсетілуі керек (мысалы, [1, б. 45]). Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпейтін басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін,

әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгілерін журнал bulpolit.enu.kz сайтындағы **мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз**).

6. Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса), орыс және ағылшын тілінде (егер мақала түрік немесе араб тілінде жазылса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: автордың аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекен-жайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде толтырылады.

7. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның қайтарылуы оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

Редакцияға түскен мақала жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Барлық рецензиялар авторларға жіберіледі. Автор (рецензент мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда) өңдеп қайта, қолжазбаның түзетілген нұсқасын редакцияға қайта жіберуі қажет. Рецензент жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі.

Пікірі мақұлданған мақалаларды редколлегия алқасына талқылап, басуға келіседі.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына төлем жасау туралы ескертіледі. Төлем көлемі 2018 жылы 4500 тенге – Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ қызметкерлері үшін және 5500 тенге басқа ұйым қызметкерлеріне.

Provision on Articles submitted to the Journal
“Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Political Science. Regional studies. Oriental studies. Turkology Series”

1. Purpose of the journal. Publication of carefully selected original scientific works and book reviews in the fields of political science, regional studies, oriental studies, turkology.

2. An author who wishes to publish an article in a journal must submit the article in hard copy (printed version) in one copy, signed by the author to the scientific publication office (at the address: 010008, Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Building, room 349) and by e-mail vest_polit@enu.kz in Word format. At the same time, the correspondence between Word-version and the hard copy must be strictly maintained.

Language of publications: *Kazakh, Russian, English, Turkish, Arabic.*

3. Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations and also he/she agrees to check the uniqueness of the article text.

4. The volume of the article should not exceed 18 pages (from 6 pages).

5. Structure of the article (page – A4 format, portrait orientation, page margins on all sides - 20 mm. Font: type - Times New Roman, font size - 14)

IRSTI <http://grnti.ru/> - *first line, left*

Initials and Surname of the author (s) - *center alignment, italics*

Full name of the organization, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization) - *center alignment, italics*

Author's e-mail (s)- *in brackets, italics*

Article title - *center alignment, bold*

Abstract (100-200 words, it should not contain a formula, the article title should not repeat in the content, it should not contain bibliographic references, it should reflect the summary of the article, preserving the structure of the article - introduction, problem statement, goals, history, research methods, results /discussion, conclusion).

Key words (6-8 words/word combination. Keywords should reflect the main content of the article, use terms from the article, as well as terms that define the subject area and include other important concepts that make it easier and more convenient to find the article using the information retrieval system).

The main text of the article should contain an introduction, problem statement, goals, history, research methods, results / discussion, conclusion - *line spacing - 1, indent of the “red line” -1.25 cm, alignment in width.*

Tables, figures should be placed after the mention. Each illustration should be followed by an inscription. Figures should be clear, clean, not scanned.

All **abbreviations**, with the exception of those known to be generally known, must be deciphered when first used in the text.

Information on **the financial support** of the article is indicated on the first page in the form of a footnote.

References

In the text references are indicated in square brackets. References should be numbered strictly in the order of the mention in the text. The first reference in the text to the literature should have the number [1], the second - [2], etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, p. 45]). References to unpublished works are not allowed. Unreasonable references to unreviewed publications (examples of the description of the list of literature, descriptions of the list of literature in English, see on the journal web-site bulpolit.enu.kz).

At the end of the article, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the article is in Kazakh), in Kazakh and English (if the article is in Russian) and in Russian and Kazakh languages (if the article is English language), in Russian and English (if the article is in Turkish or Arabic language).

Information about authors: surname, name, patronymic, scientific degree, position, place of work, full work address, telephone, e-mail - in Kazakh, Russian and English.

6. The article must be **carefully verified**. Articles that do not meet technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the article has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Articles received by the Department of Scientific Publications (editorial office) are sent to anonymous review. All reviews of the article are sent to the author. The authors must send the proof of the article within three days. Articles that receive a negative review for a second review are not accepted. Corrected versions of articles and the author's response to the reviewer are sent to the editorial office. Articles that have positive reviews are submitted to the editorial boards of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive conclusion for publication should make payment on the following requisites (for ENU employees - 4,500 tenge, for outside organizations - 5,500 tenge):

**Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского
национального университета имени Л.Н.Гумилева. Серия: Политические науки.
Регионоведение. Востоковедение. Тюркология»**

1. **Цель журнала.** Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ и обзоров книг по направлениям политические науки, международные отношения, востоковедение, регионоведение, тюркология.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 349) и по e-mail vest_polit@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией.

Язык публикаций: *казахский, русский, английский, турецкий, арабский.*

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций, а также дает согласие на проверку уникальности текста статьи.

4. Объем статьи не должен превышать 18 страниц (от 6 страниц).

5. **Схема построения статьи** (страница – А4, книжная ориентация, поля со всех сторон – 20 мм. Шрифт: *тип – Times New Roman, размер (кегель) - 14*):

МРНТИ <http://grnti.ru/> - первая строка, слева

Инициалы и Фамилию автора(ов)- выравнивание по центру, курсив

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках курсив

Название статьи – выравнивание по центру полужирным шрифтом

Аннотация (100-200 слов; не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы).

Ключевые слова (6-8 слов/словосочетаний).

Ключевые слова должны отражать основное содержание статьи, использовать термины из текста статьи, а также термины, определяющие предметную область и включающие другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – *межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» -1,25 см, выравнивание по ширине.*

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными.

Все **аббревиатуры и сокращения**, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1], вторая - [2] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, с. 45]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. на сайте журнала bulpolit.enu.kz в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке), на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке), на русском и английском (если статья оформлена на турецком или арабском языках).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Все рецензии по статье отправляются автору. Статьи, получившие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ им. Л.Н. Гумилева – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Редактор: Р.А. Нуртазина
Шығарушы редактор: Е.А. Изтелеуова
Дизайн: Е.А. Изтелеуова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
Хабаршысы. Саяси ғылымдар. Аймақтану. Шығыстану. Түркітану сериясы.
-2019. - 2(127). - Нұр-султан: ЕҰУ. 197-б.
Шартты б.т. -24,6 Таралымы - 35 дана

Мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекен-жайы: 010008, Нұр-Сұлтан қ.,
Сатпаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31-434)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің баспасында басылды